

Etopedie

„V každém člověku žijí dva vlci. Jeden je dobrý a jeden zlý. Ti dva spolu neustále bojují. A vyhraje ten, kterého krmíš.“
(Indiánské přísloví)

Tento text slouží pouze jako osnova, nikoliv jako dostačující materiál ke zkoušce.

System v ČR

- Institucionální péče o dítě se děje v gesci tří ministerstev:
 - MZ (kojenecké ústavy, dětské domovy (do tří let), dětská centra)
 - MŠMT (dětské domovy, dětské domovy se školou, dětské diagnostické ústavy, dětské výchovné ústavy, střediska výchovné péče)
 - MPSV (domov pro osoby (děti) se zdravotním postižením)

Tento text slouží pouze jako osnova, nikoliv jako dostačující materiál ke zkoušce.

Vybrané zákony vztahující se k právům dítěte, ústavní a ochranné výchově a preventivně výchovné péči.

- zák. č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
- zák. č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
- zák. 500/2004 Sb. (správní řád)
- zák. č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících
- zák. č. 94/1963 Sb., o rodině
- zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- zák. č. 99/1963 Sb. (občanský soudní řád)
- zák. č. 218/2003, o soudnictví ve věcech mládeže
- zák. č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě
- trestní zákoník (zák. č. 40/2009) a trestní řád (zák. č. 141/1961)
- zákony č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, zák. č. 169/1999, o výkonu trestu a zák. č. 129/2008, o výkonu zabezpečovací detence včetně prováděcích vyhlášek, dotýkající se práv dětí omezením kontaktů s rodiči, případně na omezení osobní svobody rodičů navazujícím rozhodnutím o ústavní výchově
- zákon č. 326/1999 o pobytu cizinců na území České republiky
- azylový zákon
- zák. č. 217/2002 Sb. o dočasné ochraně cizinců
- zák. č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)

Základní pojmy

- **Institucionalizace** – symbolizuje všechny okolnosti plynoucí právě z dlouhodobého umístění dítěte v rezidenční výchově
- **Rezidence** – pobyt (dítěte v daném ústavu)
- **Deinstitucionalizace** - znamená předcházení opatřením, které nejsou nevyhnutelné a předcházení pobytům v institucích
- **Resilience** - je koncept označující popis dynamických vývojových procesů, díky nimž se jedinec (či jiné systémy, jako např. rodina, komunita) adaptuje a dobře funguje v rámci kontextu vystavení zřetelným tlakům (nepřízním, rizikům, stresorům) (Punová, 2012).

MŠMT

- Preventivně výchovnou činnosti zajišťují diagnostické ústavy a SVP
- Rezidenční výchova má mnoho negativ, protože jedinci opouštějící jednotlivé ústavy se potýkají s řadou problémů (Janků, 2010):
 - nejsou schopni integrace zpět do společnosti bez větších problémů,
 - nejsou schopni navazovat zdravé, kvalitní a trvalé mezilidské vztahy,
 - nejsou schopni plnit v budoucnu rodičovské role a v důsledku toho jejich děti často končí také v ústavní péči nebo jsou zanedbávány či týrány,
 - dosahují nižšího vzdělání, i když jejich vrozená inteligence umožňuje více,
 - mnohem častěji se setkávají s patologickými jevy, závažnou delikvencí a poruchami chování, které se pro ně stávají vzory a modely.

Ochranná a ústavní výchova

- ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

- Nařízena soudem podle zákona o rodině v občansko-správním řízení
- Určena pro nezletilé do 18 let s krátkodobým pobytem mimo rodinu nebo s nejasnou prognózou a pro děti vyžadující speciální přístup pro určitý handicap
- Nařízena je tehdy pokud je výchova dítěte vážně ohrožena anebo narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit.
- V případě nařízení ústavní výchovy má soud povinnost nejméně jednou za 6 měsíců přezkoumat, zda trvají důvody pro nařízení tohoto opatření.
- Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí, které mají přednost před výchovou ústavní.

Ústavní a ochranná výchova

• OCHRANNÁ VÝCHOVA

- Nařízena soudem v občansko-právním řízení, spáchá-li dítě mezi 12. – 15. rokem věku čin, za který lze dle trestního zákona uložit výjimečný trest. Výjimečným trestem se rozumí jednak trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let, jednak trest odnětí svobody na doživotí.
- v trestním řízení se ukládá ochranná výchova mladistvému mezi 15. – 18. rokem tehdy, jestliže ochranná výchova podle rozhodnutí soudu splní svůj účel lépe než uložení trestu odnětí svobody.
- **Ukládá ji tehdy:**
 - výchovu mladistvého není náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, v níž žije;
 - dosavadní výchova mladistvého byla zanedbána;
 - prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho náležité výchovy;
 - a nepostačuje uložení ústavní výchovy podle zákona o rodině.
- Zákon 218/2003 Sb. vymezuje 3 druhy opatření, která lze uložit mladistvému, a to:
 - **výchovná opatření**, zde patří: *dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, napomenutí s výstrahou*;
 - **ochranná opatření**, zde patří: *ochranné léčení, zabránění věci, ochranná výchova*;
 - **trestní opatření**, zde patří: *obecně prospěšné práce, peněžité opatření, peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci, zákaz činnosti, vyhoštění, podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem, odvěti svobody nepodmíněné*.

Školská zařízení pro výkon ústavní, ochranné výchovy a preventivní péče

- DIAGNOSTICKÝ ÚSTAV (zákon č. 109/2002 Sb., § 5 -§ 11 – činnosti)
 - Na základě komplexního vyšetření umísťuje přijaté děti do DD, DD se školou nebo výchovných ústavů (*s výjimkou dětí, které byly do diagnostického ústavu přijaty z důvodu preventivně výchovné péče – NA ŽÁDOST RODIČŮ*)
 - Pobyt trvá zpravidla osm týdnů
 - Na základě výsledků diagnostických, vzdělávacích, terapeutických, výchovných a sociálních činností vypracovává ucelenou diagnostickou zprávu s návrhem SPECIFICKÝCH VÝCHOVNÝCH A VZDĚLÁVACÍCH POTŘEB
 - Do dětského domova (DD), dětského domova se školou (DDš) či výchovného ústavu (VU) mohou být děti umístěny **pouze** diagnostickým ústavem.
 - **Diagnostické ústavy se člení podle věku dětí na:**
 - **Dětský diagnostický ústav**
 - **Diagnostický ústav pro mládež**

Školská zařízení pro výkon ústavní, ochranné výchovy a preventivní péče

DĚTSKÝ DOMOV

- FUNKCE:
 - Výchovná
 - Vzdělávací
 - Sociální
 - Péče o děti, které nemají závažné poruchy chování, je jim nařízena ústavní výchova
- Dle zákona č. 109/2002 Sb., § 12 (výťah):
 - pečuje o děti s nařízenou ústavní výchovou ve věku 3-18 let, které nemají závažné poruchy chování, podle jejich individuálních potřeb
 - plní vůči těmto dětem úkoly výchovné, vzdělávací a sociální
 - mohou zde být umístěny i nezletilé matky s dětmi
 - tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova

DĚTSKÝ DOMOV SE ŠKOLOU

- Zajišťuje péči dětem:
 - s nařízenou ústavní výchovou se závažnějšími poruchami chování nebo těm, které pro svou duševní poruchu (přechodnou či trvalou) vyžadují výchovně léčebnou péči,
 - s uloženou ochrannou výchovou,
 - jsou-li nezletilými matkami a sami nebo jejich děti splňují výše dvě uvedená kritéria.

Školská zařízení pro výkon ústavní, ochranné výchovy a preventivní péče

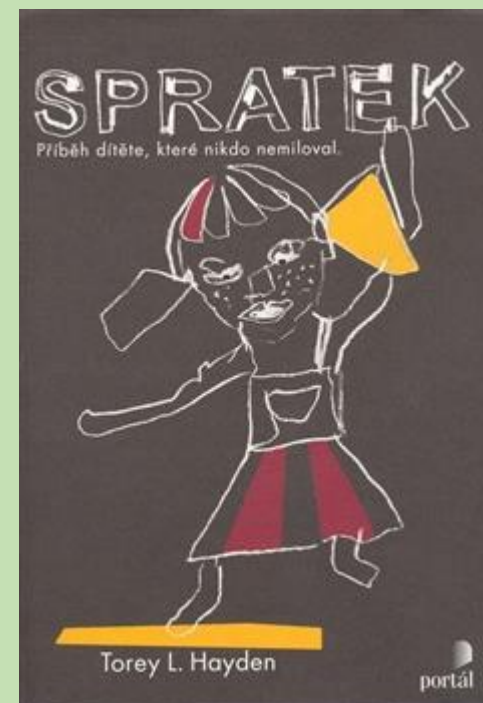
- VÝCHOVNÝ ÚSTAV
 - FUNKCE:
 - Výchovná,
 - Vzdělávací,
 - Sociální
 - Péče o děti, které jsou starší 15 let a mají závažnější poruchy chování, a byla u nich stanovena ústavní výchova nebo byla uložena ochranná výchova
- Dle zákona č. 109/2002 Sb., § 14 - § 15 (výťah):
 - pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou
 - V případě zvláště závažných poruch chování lze výjimečně umístit do výchovného ústavu i dítě mladší 15 let s nařízenou ústavní výchovou
 - dítě starší 12 let s uloženou ochrannou výchovou, které má tak závažné poruchy chování, že ho nelze umístit v dětském domově se školou, může být ve výchovném ústavu také umístěno
 - zákon upravuje možnost používání speciálních stavebně technických prostředků k zabránění útěků dětí s uloženou ochrannou výchovou
 - zřizují se odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou, popřípadě jako výchovný ústav nebo výchovná skupina pro nezletilé matky nebo pro děti, které vyžadují výchovně léčebnou péči
 - při výchovném ústavu se jako jeho součást zřizuje základní nebo speciální škola, případně střední škola

Filmy a knihy

- Bílý oleandr
- Pasták (1968)

- Spratek (T. L. Hayden)

Tento text slouží pouze jako osnova, nikoliv jako dostačující materiál ke zkoušce.

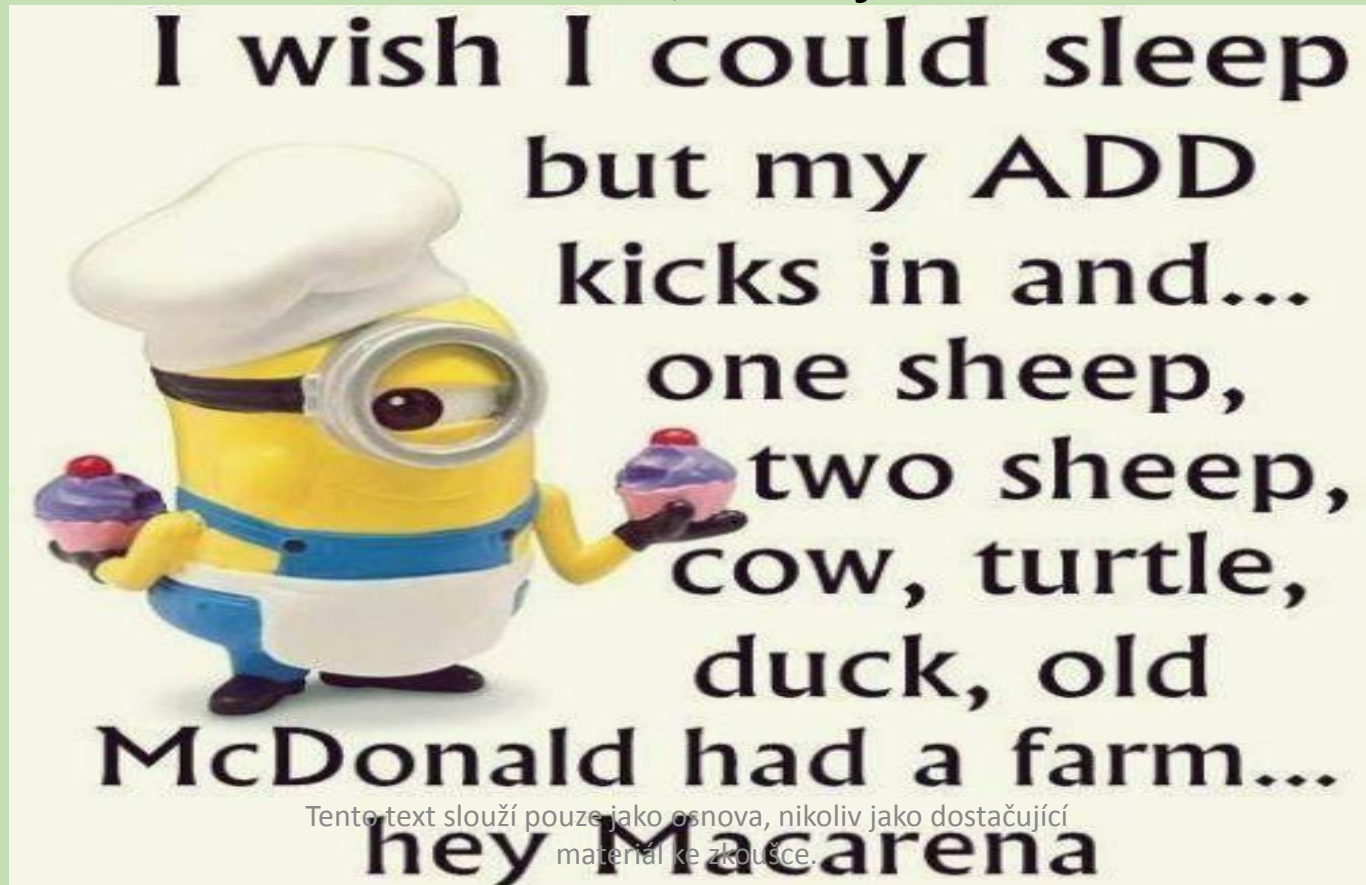
Literatura

- PUNOVÁ, M. **Resilience v sociální práci s rizikovou mládeží.** Sociální práce/sociální práce, Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2012, č. 2. s. 90-114.
- JANKŮ, K. *Dítě s poruchou chování a emocí.* Ostrava: Repronis, 2010. 82 s. ISBN 978-80-7368-764-9.
- MATOUŠEK, O. *Děti mezi ústavní výchovou a rodinou. Sborník z konference konané ve dnech 8. a 9. 11. 2007.* Praha: Národní vzdělávací fond, o.p.s. a Člověk hledá člověka, o.s., 2007. Dostupné on-line na: <http://www.clovekhledacloveka.cz/res/data/000240.pdf>
- MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence.* Praha: Portál, 2003. ISBN: 80-7178-771-X.

ADHD / ADD

Jde dítě s ADHD spát a počítá ovečky:

„Jedna ovečka, druhá ovečka, třetí slepice, koza, kráva, kůň, strýček Donald farmu měl, héééj makaréna!“

Tento text slouží pouze jako osnova, nikoliv jako dostačující materiál ke zkoušce.

Příčiny, specifika

- PŘÍČINY:
 - Vlivy v době vývoje dítěte (drobné poškození mozku)
 - Hereditární zatížení
 - Dysfunkce mozku na základě neurobiologických poruch
 - Odchytky od architektury neuronových spojení
 - Nedostatečné okysličování mozku
 - Nedostatky neurotransmiterů (nedostatek dopaminu a norepinefrinu)
 - Dietní vlivy
 - Nezjištěné příčiny
 - Kombinace vlivů

Příčiny, specifika

ADHD

- Porucha pozornosti s hyperaktivitou
- **Porucha pozornosti**
 - Nedokáže se soustředit, nedokončuje práci, dezorganizované, nepořádné
- **Hyperaktivita**
 - Vrtí se, neposedné, vyrušuje, je hlučné
- **Impulzivita**
 - Nedokáže čekat, odpovídá dříve, mění se mu nálada, bezmyšlenkovité chování

ADD

- porucha pozornosti bez hyperaktivity
- Pasivita
 - Nedokáže se zapojit, projevit
- Pomalost
 - Velmi obtížně dokončuje své úkoly
- Dezoriantovanost
 - Denní snění, myšlenkami nepřítomné

Děti s ADHD/ADD

V čem jsou dobří?

- Jsou velmi kreativní - nepřemýšlí stejným způsobem jako jiní lidé, napadají je velmi originální a neotřelá řešení situací
- jsou reakceschopné - reagují velmi rychle, při řešení krizových situací může být velkou výhodou, jsou navíc velmi pohotové v komunikaci
- mají velmi dobrou dlouhodobou paměť
- zvládnou větší objem práce, mají více energie možné směřovat ke splnění úkolu

V čem potřebují naši pomoc?

- Interakce s ostatními dětmi (navazování kamarádských vztahů, zvládání soutěživého prostředí (neúspěchu) a negativních reakcí na své chování – posmívání se, vyčleňování z kolektivu, šikana)
- Interakce s dospělými (respekt k autoritám, komunikační strategie a komunikační kanály)
- Zvládání nároků svého okolí – rodina, škola, zájmové kroužky

Léčba

- **Farmakologická léčba**

- Léčivé látky upravují množství neuropřenašečů, čímž povzbuzují mozek, aby se dokázal lépe soustředit a také ovládat impulzivní jednání a hyperaktivitu (např. léky Ritalin, Strattera).
- Je nutné správně vyladit dávkování (každé dítě reaguje jinak) a užívat léky pravidelně.

- **Alternativní léčba**

- Nejrůznější potravinové doplňky, vitamínové směsi, přírodní léky, dietní omezení (vyloučení umělých barviv, aromat a některých potravin).
- Nejsou oficiálně schváleny, ověřeny!

- **EEG biofeedback**

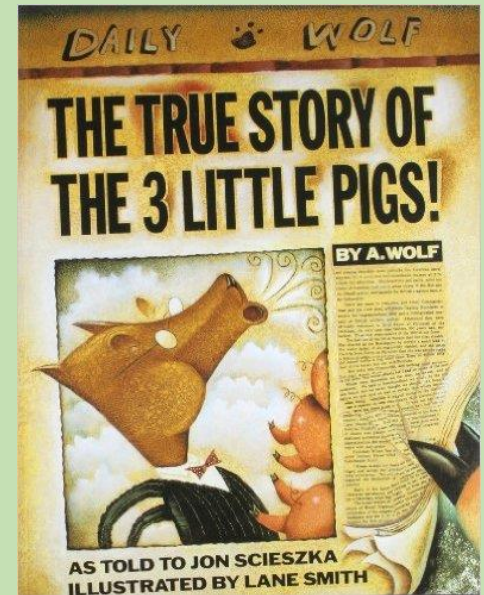
- Je založen na principu zpětné vazby – pomocí EEG (elektroencefalografu) je dítěti snímána mozková aktivita, která je převáděna na obrazovce do podoby jednoduché videohry. Průběh videohry je možno ovládat změnami psychického stavu, spojenými s výskytem „žádoucí“, nebo „nežádoucí“ mozkové aktivity. Výskyt žádoucí mozkové aktivity je odměňován úspěchem ve hře. Opakovaným tréninkem se mozek teoreticky učí fungovat v požadovaném frekvenčním pásmu – vede ke zlepšení psychického výkonu v určitých oblastech, umožňuje nácvik relaxace.
- Je zařazen mezi dostatečně ověřené a účinné způsoby léčby. Používá se jako doplňková technika základní léčby.

Vzdělávání – „být na jedné lodi“

- Důležitá je spolupráce rodiny a školy
- Při vhodných výchovných stylech a přístupu k dítěti, lze dítě plně integrovat do prostředí běžné školy.
- Pedagog však musí zvládat práci s celou třídou, musí dbát o dobré klima ve třídě a neměl by mít ve třídě mnoho integrovaných dětí s ADHD
- Na korekci chování musejí mít vliv také vůdčí osobnosti žáků v kolektivu třídy
- Sám pedagog je vzorem a poskytuje vzory chování pro samotné žáky/ děti!
- Nezapomínejte na EMOCE – (koncept pěti jazyků lásky)

Pro zájemce

- Dítě s ADHD a ADD doma i ve škole – Cheryl R. Carter
- Hyperaktivní předškoláci – Petra Škrdlíková
- https://www.youtube.com/watch?v=Wi_4Cg34RbA
- http://www.neklidne-deti.cz/images/aktivity_vhodne_pro_praci_s_detmi_s_adhd.pdf
- *Všechno, co opravdu potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské školce* – Robert Fulghum (úryvek MĚLI JSME SI HRÁT NA OBRY, ČARODĚJE A SKŘÍTKY...)
- http://www.nazemi.cz/sites/default/files/metodika_obr_od_bodlaci_hory_komplet.pdf (POHÁDKA O třech prasátkách z pohledu vlka)
- <http://www.prevence-praha.cz/attachments/article/17/ADHD-ADD-Web-1.pdf>
- Jak zkrotit tygra, Tygr dělá uááá.... – Kamila a Petr Kopsovi

Tento text slouží pouze jako osnova, nikoliv jako dostačující materiál ke zkoušce.